

SLOVENSKA BČELA.

Izdana 13. maja 1851.

Spoštuj sveto obhajilo!

(Legenda.)

V slovensko cerkev stopi,
Že blo je obhajilo,
Ošaben neki vitez;
In ko je konec bilo
Presvete božje službe,
K oltarju se podá,
In hoče kelh imeti; —
Duhovnik mu ga dá.

„Ti far! ne znaš prav piti,“
Tak govori in vlije
U sveti kelih vino,
Da se črez rob razlije.
In ko je letó storil,
Je kelh na usta djal;
Alj vse, k' so priča bili,
Je grozen strah obdal! —

On pije, zopet pije,
In že je prazna bila
Posoda, le ena kapla
Je z dna se še cedila.
„Tud' ti mi moraš v gerlo!“
Prešerno govori,
Nazaj se nagne — pade,
Zatilnik si — zlomi. —

Prešerni tisti vitez
Je rodom Nemec bil,
Mu „Weisenek“ ime je, —
Plačilo je dobil.

Kako sim iz Čeha Nemec, in iz Nemca Čeh postal.

Vesela in žalostna prigodba iz lastnega življenja.

(Popisal Jožef Ehrenberger.)

Léta 1826 sim bil ednajst lèt star. Oj! tih zlatih časov nikdar ne bom pozabil, ko sim še domá pri svojih starejših bil. Nisem imel no-

bene skerbi. S otroci sim igral, po drevju plezal, po potokih ribe lovil in druge norčije vganjal, kakor je že pri kmetovskih fantalinih navada. Kjerkoli sim le mogel, sim druge dražil, tako da so se pošteni ljudje mnogokrat zavolj tega pri mojih starejših pritoževali. Pa zmiraj so moja dobra mati šibo odverniti znali. „Ne jezi se atej“ so djali „saj mi dva tudi nisva pridnejša bila, in kaj je od fanta pričakovati, ako se šaliti ne zná? —“ Takò so mati očetovo jezo odvracevali. Večidel so me oče le malo pokrčgali, do šibe je le malokdaj prišlo. — Posebno rad sim v šolo hodil, pa ne zavolj uka, ampak zavolj tega, ker je tam zlo kratkočasno bilo. Brati sim znal, ko bi rezal; pa tudi lépo pisati in dobro rajtati se mi ni vstavljalo. Katekizem sim na pamet znal. Na vsako vprašanje sim se dobro odrezal, tako da mi v šoli nobeden ni bil kos. Zato me je pa tudi šolski pomočnik posebno rad imel. Marsiktero norčijo mi je doprinesel, pa večidel le zavolj tega, ker so mu moja mamica včasih kaj sira alj kak kos platna na spodnje hlače, včasi pa še kako dvajsetico na polič piva (ola) v pěst stisnuli. Tudi starega učitelja nisim se bal, akoravno je ga le malokdaj v šoli viditi bilo in se na šale ni zastopil. Le če se je doma do dobrega razjezil, je v šolo priderl, da bi svojo jezo nad nami ohladil. Tedaj sim se pa vsakokrat pod klop skril. Zakaj pre-dobro sim védel, da je vsakega, ki je mu v roke prišel, nekoliko za-ušnic doletelo. V cerkvi sim bil starejši ministrant in sim zmiraj kak krajcarček dobil, da sim si brunde, piščali, vudice in britvice kupiti mogel. — S eno besëdo: bili so to zlati časi! Pa žalibog, nič ne terpi pod soncom véčno, in tako so tudi moji zlati časi kmalo minuli!

Enkrat so se moji starejši zavolj mene pogovarjali. „Imava dva otroka, in samo jedno kmetijo“ so djali skerbiljivi oče, — za nekoliko lét bodo ju k vojšakom vzeli. Bog vé, alj bi ne bilo boljši, ko bi starejšega fanta študirat dala.“ — „Ja, ja to bi bilo dobro“ so mati meni-li; „ako le to za našega fanta preveč ne bode; študirati, kakor pravi-jo, je težka reč, da bi si pač glave nesmešal.“ — Meni pa je študi-ranje zlo dopadlo. Večkrat sim namreč učence vidil, kako so se o praz-nikih po vesi u gosposki suknji sprehajali in košatili; trak od ur na tajbiču sim jim že davno zavidil. Tudi to mi je dopadlo, da so jih ljud-jé vselej: gospod Anton! gospod Jožef! itd. nagovarjali; — té-ga vsega sem se tako živo spomnil, da sem s celo dušo po tej štu-dentovski slavi hrepenel, i v duhu sim se že: gospod Jožefa imenovati slišal. Pa joj! tega nikdar nisim pomislil, da mi bo to študiranje to-liko nadlog prineslo. —

Zdaj je bilo naj pervo, da sim moral u Nëmce iti. „Ljubi Jo-ža!“ so mi enkrat oče djali, „mi bi radi, da bi se ti kej koristnega naučil, in enkrat do boljšega kruha, ko mi u kmetovskem stanu, priti

mogel. Zatorej pojdeš na jedno leto u Némce, da se boš nekoliko nemščine privadil, prej ko v tretji němški klas u P - škem stopiš. Me ne je to veselilo, zakaj dobro sim vědel, da do gosposke suknje in do ur le na tako vižo priti morem. Moj dobri oče so me hotli v Vendoto, neko němško ves (2 mile pota od nas) zapeljati. Prej so me še mati s posteljino in pranjem oskerbeli in komej je 14 dni minulo, sim že od starišev slovo jemal. Jaz sim se smejal in prav dobre volje bil, ko sim očetovsko hišo zapustil, in se nisim mogel dosti načuditi, ko sim vse domače posebno po mater toljko se jokati vidil, kakor bi mi bila že poslednja ura vdarila.

V mojem novem prebivališču nobeden ni českega razumil. To je očetu zlo dopadlo; ker so mēnili, da se bodem tako naj hitrejši němškega navadil. Meni pa to ni hotlo v glavo. Vsled svoje narojene (naravne) zgovornosti sim zmiram govoril in prašal, — pa namēsto mi odgovoriti, so se jeli vsi domači iz čēlega gerla hohotati. Čim več sim govoril, bolj so se smejali. To viditi sim vmolknil in žalosten postal. Na to so vender nehali se smējati in so me jeli nagovarjati. Kakor so se prej oni meni smējali, sim jim to jaz zdaj deseterokrat povernil. Ko sim pa vidil, da se doma pogovarjati ne morem, sim šel tam tod si tovaršev iskat, mislivši da se bodem saj s otroci pogovarjati mogel. Bilo je po zimi, po vesi veliko snēga. Pa vkljub temu sim koj pred hišo dva fanta najšel in se s njima pogovarjati začel. Una dva sta me pa debelo pogledala in na vse moje vprašanje sta le pravila: „Wos?“ „Kaj pa hočeta“ sim jima rekel „s vozom, zdaj po zimi, ko je toljko snēga — alj bi ne bile sani boljši?“ Alj una ste me še bolj stermo gledala, sta še en: „wos“ zakričala in šla po svojem potu. — Drugi den sim moral v šolo iti. Rad i vesel sim šel v šolo, ker sim mislil, da bode saj učitelj nekoliko českega razumil — Dobro sim se spomnil, da je naš šolmojster vselej v šoli němško govoril, kedar je pomočnika v pričo nas grajal, i zatorej sim mislil, da mora tudi němški učitelj že zavolj tega česko razumiti. V takih mislih stopim v šolo in pravim, (kakor je pri nas doma v navadi bilo): „Hvalen bodi Jezus Kristus.“ Moji prihodni sošolarji so me pa debelo pogledali in me s: bühmsches copak“ pozdravili. Ni dolgo terpelo i gospod učitelj je prišel, s knjigo i s šibo pod pazduho. Ko bi trenil so otroci razgrajati prenehali. Jaz sim šel g. učitelju roko kušnit in on mi je v pervej klopi kraj pokazal. Po molitvi se je učiti jelo. Otroci so brali, šteli in pisali na tabli, ravno tako, kakor smo to v českej šoli delali. Ker nisim od tega vsega ni ene besčdice zastopil, mi je bilo dolg čas. Iz šole smo šli dva po dva, pa le tako dolgo, dokler je učitelj za nami gledal; potlej so se vsi razbēgli, hrup je postal in sadaj se je začela prava vojska s kepami. Jaz

sim to tudi prav dobro znal, pa tačas nisim si ni ene kepice vzeti upal. In čudno, akoravno nisim čisto nič za kepanje moral, je mi vendar ena kepa za drugo u herbet ali v obličje perletela. Moji sošolarji so se mi smejali in me s „bühmsches copak“ pitali. To je me bolelo. Tisti den nisim ničesar jedel; — za to pa na večer pred, ko sim spat šel, morebiti pervikrat v svojem življenju serčno molil. Šele zdaj sim zapazil, zakaj so se moja mati tako jokali, ko sim slovo od njih jemal. Sila sim bil žalosten in se neprenehama jokal. Čelo noč skorej nisim zaspal.

Neki čas po tem je me g. učitelj v šoli poklical, da bi iz knjige bral. To je bilo pervokrat, da sim iz nemške knjige brati imel. Da bi nekoga razločka med českimi in nemškimi pismenki (čerkami) bilo, mi nikolj ni na misel prišlo, zakaj dosihmal mi nihče téga ni povedal.

Jaz sim tedaj bral, kakor sim se v českej šoli naučil: g kakor j, au kakor ou, *) in sim vsako pismenko s polnimi usti izgovarjal. Kómaj sim nekoliko verstlic prebral, so se vsi hohotati začeli. Jaz pogledam na učitelja, on je od samega smeha ves rudeč kot tulipan postal. Ko zapazim, da se meni smejo, si mislim, da bode najbolj, s volki tuliti in se silim na smeh. Pa kaj! ustnice so se mi drugač prenaredile, in namèst se smejati, sim se jokati začel. Med tem se duri odprejo in v jizbo stopijo g. katehet, katerega so g. Franca imenovali. Bili so mlad mož, visok in bistrega obraza. Na prvi vid poznajo, kaj se godi, pregovorijo nekoliko beséd, pri kterih učitelj in učenci kakor osramotjeni oči pobesijo, — in pristopijo k meni. Jaz bi se jim bil kakor nekemu svetniku k nogam vergel. Od svojih starišev sim že večkrat slišal, da vsaki mašnik nekoliko jezikov razumijo. Zatorej sim gotovo pričakoval, saj od njih ene razumljive beséde zaslišati — in tačas nisim se goljufal. Zakaj prijazni gospod so me po nekoliko nemških besédah tudo česko nagovorili: „Ti moraš nič jokati — ti se bodeš naučiti!“ — Jaz sim jih sicer težko razumel, pa sim se vender razveselil, da sim takega dobrega varha dobil. Pa žalibog! ni nobenega veselja brez žalosti! Od tega sim se koj na poti iz šole prepričal. Ker so g. katehet otroke zavolj mene pograjali, so se sdaj fanti nad menoj maševati počeli. Nevsmiljeno so me kepati jeli, in ko sim svoj herbet komej več čutil, me je jeden odrastlejši fant tako sunil, dam sim se na tla prekucnil. Tintnik in nos sim si razbil in jokaje, s kervjo in s černilom ves pomazan, v svoje prebivališče prišel. Domá nisim ničesar povedal, ker sim se bal, da bi se otroci zopet nad menoj ne maševali. Tisti den tudi ničesar nisim jedel. Celo noč nisim očesa zatisnil. Drugi den ko v šolo pridem, so bili gospod Franc že pripravljeni. Ako ravno nisim od tega vsega ni ene beséde povedal — so pač vse to na tenko

*) Pazka. Poleg starega pravopisa se je v českim narječju pisalo naměstj-g in naměst ou-au.

védeli. Skoraj deset otrokov je bilo tepenih. „Ako so ti zavolj majnega posvarjenja tintnik in nos razbili, ti bodo sadaj najmanj glavo potrupili, in kosti potolkli,“ sim vzdihovaje na prihodnost mislil in se kakor osika trésel! — Pa čudno! od vséga tega nič — vsi so me sadaj pri miru pustili. Vendar to ni dolgo terpelo. Čez nekoliko dni sim s grozo zapazil, da mi sdaj s hujšim sovražnikom boj nastaja. Odrastlejši fantje (morebiti so bili brati fistih, ki so v šoli tepeni bili), ki niso več v šolo hodili in zatorej niso se več g. Franca bali, so sadaj celo vojsko proti meni povzdignuli. Kedar so me srčevali, so me pobijali, preteпали in tako s menoj ravnali, da nisim se pred hišo stopiti upal. Enkrat so me siromaka tako stepli, da sim komej v svoje prebivališče prišel. „Sadaj, sadaj je konec, — tukej mi gre za življenje!“ in v misel se mi vrine: „vteci, vteci k svojim staršem.“ To je mi sam angelj varh svetval. Rad sim ga poslušal in vbogal.

Ko je enkrat po noči mēsec lepo prijetno sijal in okrog mene vse vse terdo spalo, sim se tiho oblēkel, se iz hiše pokradel in pot proti domu nastopil. Nisim maral ne za snēg ne za mraz. Čez majhne dve uri sim prešel (dokončal) pot, ki je bil dvēh velikih mil hoda daleč. Nisim prej počival, da sim pred očetovsko hišo stal. Domā so ravno vstajali. Šele sdaj sim se spomnil, do so mi oče ojsiro prepovēdali, iz Nemskega pobegnuti. Jaz sim se pa zanašal na svojo ljubo mater, ki so se še vselej za me potegnuli in stopim jokaje v jizbo. Vsi kmalo so me domači obstopili — mati niso me mogli dosti nakušati in naobjemati, — in ko sim jim svoje terpljenje dopovēdal, so se tudi moj oče, ki so se v začetku nad mojim prihodom merzeli, nekoliko posolzeli. Ko smo se dosti najokali, so mati odločno pregovorili: „Doma ostaneš, ne pojdeš več v Nēmce! Zatorej nisim te izredila, da bi te nēmske p — e vbi-jale! Saj tudi tvoj rajni dedček niso nēmsko znali, in čez trideset lēt so vendar župan postali in so bili štimani v srenji in pri uradu. Tudi ti boš brez te nemščine človek ostal!“ — In tako je ostalo. Jaz sim zopet v česko šolo hodil, in mesto staršega ministranta prevzel. In kedar sim svojim tovaršom od svoje nesrēče na Nēmskem pripovēdoval, so me vsi s takim spoštovanjem poslušali, kakor novo odpeljani vojsaki, (novinci) starega bradatega vojšaka, ki je v francoskej vojski vojskoval.

Zima, vīgred in lēto je preteklo — približala se je jesen in s njim tudi tisti čas, v katerim so se učenci iz praznikov spet v šolo podajali. Kmalo sim se moral spet s učenci na cesto pripraviti in v tretjo nēmsko šolo v P-o se podati. Študirati je mi dopadlo; le pred Nēmci sim respekt imel, alj v P - i niso Nēmci bili — saj tam nisem nikdar nēmsko govoriti slišal. Pa sila sim se zmotil. Učitel je neprenehama nēmsko govo-

ril. Le ako je koga izpsovati hotel, je česko govoril, kakor sem to tudi sam skusil. Ko je me enkrat kaj prašal in jaz njegovo prašanje nisem zastopil, se je na me razjezil: »ty osle! ty sedlsky pohůnku! itd. (ti osel! ti capin! itd). Pri takih českých razgovorih je bil navajen, po vsakem psovanji besědo »tedy« (tedaj) pristaviti; in ker je, ako je němško govoril, neprenehama »also« rikal, sim se poleg svoje logike domislil, da němška besěda »also« nič drugega ne pomeni ko česko »tedy.« In to je bila prva němška besěda, katero sim s svojim lastnim premišlevanjem zastopil. — Čez četrtek smo dobili pensum (nalogo). Gospod professor je napovedal: »Deutsche Aufgabe.« — V česki šoli je nam učitelj večkrat pripovedoval, da se tako pisati imā, kakor se pravilno govori. Jaz po tēm pravilu ravnām in pišem: »Dag-če«; besědo »Aufgabe« pozabim in namēst »Aufgabe« napišem »Oktabe.« Kar je nam professor še dālej napovedal, sim s tim pravopisom pisal, in ker nisem vedel, kaj dēlati imām, sim to »dagče Oktabe« čisto prepisal in v petek v šolo prinesel. Učitelj je mojo nalogo s takim smēhom pozdravil, da mi je hudo prihajalo. On je celo nalogo glasno predbral, in da bi pravopisne pregreške še bolj razkriti mogel, je vsako besědo slabikoval, pri čem se je šola od samega smēha skoraj trēsala. Potle je me vun poklical, in je mi to »dagče Oktabe« kakor neki čestni red na gomb pri lajbeči privesil. Jaz sim terpel in sim molčal, ker sim mislil, da to že tako biti mora. (Konec sledi.)

Nestor, prvi ruski letopisec.

Nestor, oče ruske dogodivščine je živel na koncu najnovejšega in na začetku dvanajstega stoletja, in sicer kot mnih v Peščerskem *) samostanu v Kievi.

Gotovo jo, da so Rusi tisti čas drugim narodom zavolj svoje hrabrosti in zmag nad svojimi neprijatelji že poznani in od njih veliko spoštovani bili. Pa pri vsem tem so ruske dogodbe tujcem skoraj nepoznane ostale. Kar so namreč bizantinski, němški i francoski zgodopisci od njih pisali, je bilo le kratko in sila nerazumljivo.

*) Pečera ali peščera votlina, podzemeljska hodba. Pečerski samostan je tedaj toliko ko samostan s katakombami.

Zatorej se moramo veseliti, da jednega domačega letopisca poznamo. On počenja svojo dogodivščino od začetka ruskih kneževin. Ravno v tem se razlikuje od poljskih, švedskih in islandskih zgodopiscev, ki so zgodbe tisuč i še več lēt pred njimi smēlo popisovali, akoravno so komaj to dobro vēdēti mogli, kar se je ne davno pred njimi zgodilo. Zatorej so začetki njihovih dogodivščin menj vērjetni i smēšni. Takega kej pa pri Nestoru ne najdemo.

Njegovej učenosti se imamo zahvaliti, da je starejša ruska dogodivščina bolj vērjetna i jasna ko vse povēstnice ostalih narodov sēvernih.

Njegov lētopis so Rusi vselej visoko spoštovali. To se iz tega vidi, ker nēkteri cerkveni spisi od njega s hvalo govorijo i ker je življenje tega letopisca u pateriku slavnih možev pečerskega monastira kakor tudi v življenji svetnikov popisano.

Življenje tega, večne slave vrēduēga, moža nam ni tako poznano, kakor bi želeli.

Obēno se misli, da se je okolo lēta 1056 v Bēleozerji rodil. Ko je bil 17 lēt star, je kakor sam piše, v samostan stopil, kjer je čez 40 lēt živel.

On počenja svoj lētopis od lēta 858.

Vse kar pripovēduje, popisuje po stopu (rēdu) lēt. Od l. 879 popisuje vse obširnejši i piše tako točno in določno, da se lahko vidi, on ni samo po ustnih pripovēstih pisal, ampak da se je pri spisovanji svojega lētopisa tudi drugih vērjetnih knjig i napisov posluževal.

Zatorej pa je Nestor zavolj vērjetnosti, obširnosti i starobilosti najpervi med vsimi drugimi slovanskimi lētopisci.

Poleg Lumira. *)

Slavjani.

(Konec.)

§. 5. Kako se je Slavjanom godilo?

Ni moj namēn, tukaj kako dogodivščino slavjanskega naroda spisati, na široko i na tajnko povēti, kako se je našim prēdstarišem od starodavnih časov noter do dōnašnje ure godilo. K temu je trēba, debelih, dragih knjig, globoke, izvrstne učenosti, i potrebnega časa. Le po-

*) Te izvrstni beletristični češki časopis izhaja v Pragu vsak teden na pol drugej poli in velja po pošti za tri mesce i rajn. 30 kr.

črez, le na debelo hočem Slovencem praviti, kako se je našim predstavnikom godilo; pa še to ne bodem sam pravil, — naj to Slovencem oznanjujejo drugi gospodi, katerih ime slovi, katerih beseda velja.

Že gorej imenovani J. G. Herder piše sledeče: »Veliko narodov, posebno iz nemške kervi, je nad Slavjani hudo grešilo. Že ob času Karlina Velikega so se začele tiste vojske, ki so Slavjane potlačovale. Pravi se sicer, da so te vojske le namèn imele, keršansko vero razširiti, — pa očitno je, da so one le na to smèrovale. kupčijo i dobiček u svojo pest dobiti. Mèsto da bi se bili vojaški i junaški Franki sami učili, polje obdèlovati, kupčovati i tako se živiti, so rajši sosedne pridne i delavne, poljedèlstvo i kupčijo ljubeče ljudi napadali, i s njimi kakor s hlapci ravnali. Kar so Franki začeli, so Saksonci dokončali; po vsih deželah so bili Slavjani ali iztrèbljeni, ali u sužnost djani; njih zemlje so pa bile med nemške škofe i nemško zlahtništvo razdèlene. Njih kupčiji na Baltiškem morju so sèverni Nèmcì konec storili, njih Vineto so Danci žalostno pokončali, i kar je od njih še ostalo, je temu podobno, kar so Španijolci iz Peruanov u Ameriki naredili . . . Slavjanski narod je skoz to nesrečen postal, da zavolj svoje ljubezni k miru i pokoju, i zavolj svoje delavnosti nobene stalno i redno stoječe vojske na nogah deržati ni mogel, ako ravno mu serčnosti pri serditem, hudem boju nikoli ni menjkalo. Slavjanski narod je skoz to nesrečen postal, da so njegove dežele na jednej strani tako blizo Nèmcev ležale, na drugej strani pa od zadja vsim napadom izhoduhih Tatarov odperte stale. Pod njimi, ja tudi pod Mongoli so veliko krivic prenesli i preterpeli.«— Šafařík tole piše: »Že od listega časa, kadar so Huni, Goti, Avari, Franki, Madjari i drugi pridne od poljedelstva i kupčije živeče narode slavjanske napadati ter nèktere od njih potlačevati začeli, že odtistihmal se Slavjani sovražijo i preganjajo u življenju i u knjigah; serd i preganjanje prelija se iz življenja u knjige, iz knjig pa sopet u življenje Kdo ni bral u dogodivščini srèdnjega vèka, kar se je u deželah slavjanskih Vilcev, Oboritov, Polabov, Pomeranov, Sorbov i drugih Slavjanov dogodilo? Vsakemu, kteri je občinsko dogodivščino le količkaj pretresal, je znano, kakšne nesreče i težave so dobri ali nesrečni Slavjani med Baltiškim morjem i med Tatranskimi planinami preterpeli! Sledniè je smertonosni meč Frankov i drugih Nèmcev s tim, kar je od Slavjanov ostalo, ravno to storil, kar sablja Španijolcev s Peruanì. Ali niso bli Slavjani do lèta 1608 deržani za nepoštene? Ali niso bili lèta 1613 iz vsih družtev izločeni? Ali niso jim s tim bile roke zavezane, da si pomagati niso mogli? Ali ni Ruska svoje vojske s Tatari imèla; ali ni Panonija se bojevala najprej s Madjari, i potle s drugimi Tatari i Turki? Ali ni se vojskovala s Kozaci, s nemškim i križanskim redom

(Orden)? Ali niso drugi narodi Slavjane tako dolgo podpihovali i šuntali, da so se začeli sami med seboj grizti, podjèdati i preganjati? Kdo ne vè, kako žalostno se je Česko kraljestvo od lèta 1610 spremènilo? Ali niso Serblji, Bosnjaki i Bulgari toliko prestali, da bi svoje nesreèe glasno oplakovali ne smèli? Koliko sto lèt se že prelija junaška kervca Jugoslavenov?

Da se o zaèetku 19. stolètja niso za Slavjane spet ponovili ravno tisti strahovitni èasi, ktere so oni ob èasu Karlua Velikega, Henrika Ptièarja, Henrika Leva, Albrehta Medvèda, Alma, Arpada, Žoltana i drugih takih trinogov preživeli, za to se nemamo zahvaliti pri pisateljih sosednih narodov; zakaj tim ni menjkalo dobre i ljubeznive volje, tiste èase spet ponoviti. Še den denašnji ima ljudi, ki se zmirom prizadevajo, ime i slavo slavjanskega naroda èerniti i izbrisati; še den donešnji so nemarni obrekovavci i neumni pisàci, ki šedaj navade i nošnje, jezik slavjanskega naroda zasmèhujejo i si tako kratek èas dèlajo; so zaslèpleni zmèrjovci, od kterih se zdi, da so zaprisegli, te veliki i velikodušni narod veèno i kervavo sovražiti; so gèrdi nehvaležniki, kteri pozabijo, da so jih nèkdaj krotki i mirni Slavjani iz divje sirovosti rèšili i u društvih ljubeznivo i veselo živeti učili; — kteri se nespomenejo, da so jim Slavjani pokazali, divje nomadiške nošnje i šege zapustiti, i se oblaèiti i obnašati, kakor se za omikane ljudi spodobi; — kteri se nespomenejo, da so jih oni, mèsto s meèem vse pokonèevati mirno orati, mèsto ropati i požigati, hiše i mèsta zidati učili; — kteri se ne spomenejo, da jih še sedaj slavjanski znoj i slavjanski žuli živijo; — veliko je še den denašnji takih, kteri vse to pozabijo, i nedolžni, mirni i nesreèni slavjanski narod zameèujejo i tlaèijo, kteri se na sramoto èèlega èlovešiva bahajo s tisto poslovico, ki pravi, da so Slavjani sedaj Sklavì sedaj neèloveški. „Matija Majar u svojih Pravilih na 10. strani piše.“ U slovstvu (literaturi) smo daleko zaostali za drugimi narodi. Že od nèkada su nas različne okolnosti u slovstvu zaderžovale. Samo na kratko ovdè (tukaj) napomènim kervave vojske i velike nesreèe jih slèdujuèe, ktere su veèkrat narod naš zadele i slovstvo i narodno izobraženje veè ali manje zaderžovale. Kolikokrat i kako kervavo su se morali Slaveni vojskovati u raznih èasih s Rimljani, s Bicantini, s Huni, s Obri, s Franki, s Nèmcì, s Madjari, s Tatari, s Turki i tako dalje. Da vojske slovstvo zaderžuju, to se vè, pa še mnogo škodljivejše, kakor vojske same, ako rayno okrutne, su bile èesto nesreèe, ktere su za nesreènimì bitkami slèdile i narod kadkada dolgo tlaèile; pomislimo samo, što je žalostnoga zadelo ilirske Slovence po nesreènih vojskah s cesarom Karlom imenovanim Velikim, što Slaveni na Odri i Labi u 11. i 12. vèku,

što Serblje po nesrečnoj bitki na Kosovom polju u Serbii, što Čehoslovene po bitki na Běloj gori i. t. d.»

Nočem dalej opisovati, kako se je našim prědstarišem godilo; — le malo i kratko sem povědal, čisto malo; pa zadosti je, da se vsaki Slavjan strese i globoko izdihne: O nesrečni, mili moj narod slavjanski! —

§. 6. Kako se bode Slavjanom zanaprej godilo?

Slovenci! mili brati! ali Bog hoče: Slavjanom pojde dobro i veselo! Že slavni Herder je prerokoval, da Slavjanom někđaj dobro i srečno pojde; on takole govori:« Kolo vse spremenijočega časa se neprenehoma verti. Slavjani prebivajo večidel u naj lepših krajinah Evropejske zemlje; — ni drugači, da se bode ta široka zemlja někđaj obdělala i da se bode š njo kupčija začela i operla; — tudi to mora priti, da bodo postavodajavci i politikarji bolj na to gledali, vojskožejni duh u Evropi potolažiti i narode k temu nagibati, da bodo ti mirno živeli, pridno dělali i jeden s drugim kupčovali i se obhodili, — vse to mora priti i bode prišlo. Kadar pa to pride, tedaj boste se tudi vi, tako globoko pogreznjeni, někđaj pridni i srečni narodi spet iz svojega dolzega spanja i iz svoje lěnobe izdramili i izbudili; tedaj boste vi Slavjani spet svoje lěpe kraje od Jadranskih brěgov do Tatranskih planin, od Dona do Mulde kakor svojo vlastnino rabili i na njih svoje stare praznike mirne deljavnosti i kupčije obhajati směli.« — Slavjani! Herder je te zlati, za nas Slavjane veseli senj senjal pred 50 leti; — sedaj bode resnica. 4. Marca 1849 je zablislilo, i sužnosti jarem je razbit. Presvitli cesar Franc Jožef I. so nam dali ustavo, i Slavjanom je sonce zasijalo. Ni več u našem cesarstvu narodov izvoljenih i potlačenih, — po ustavi so vsi jednakopravni, vsi uživajo jednake pravice i nosijo jednake dolžnosti; ni več u našej Avstriji jezikov izvoljenih i potlačenih, po ustavi so vsi jednakopravni, vsi jednako veljajo. Slavjani! ura je prišla. —

Živio naš presvitli cesar Franc Jožef! Živili Slovenci!

Hurrah Slavjanom! And. Einspieler.

Slavjanska nagrobnica Trojanskega Eneja (Aeneas) blizo 3000 let stara.

Ti naj imenitnejši vsih grobnih kamnov se je najšel na Laškem (Italian-skem) pri Krečii (Crecchio) l. 1846. Pokrival je obločno zidano pod-

zemsko rako ali šrambo, katero so siloma vtergali. Tako pripoveduje od njega Teodor Mommsens *), čedno in prostosérčno pristavi: „Prederzno bi bilo, ako bi le hotel poskusiti nadpis raztolmačiti.“ — Bralino raztolmačil pak je ti prevažni nadpis naš slavni Tadej Volanski **) tako uvod začemši:

„Prebivavci starin dosihdob niso porajtali, da so v starodavnosti slavjanski narodi po vseh krajih starega sveta razširjeni živeli, in tedaj tudi lahko spomenike zapustili.

Za ti velki narod z daleč razprostranjenimi panugami najdemo v starej dogodbinji različne imena, in to zato, ker so ga včasih po imenih vodjev posamesnih plemén imenovali ali imena pokvarili, predstavivši je v druge jezike. Zveksine so je imenovali z obćim imenom: Skiti ali Sarmati. Da v umetnostih in vednostih niso bili radi za svojimi sosedmi, temuć pred njimi, prića Herodot v IV. knjigi, 46 gl. rekoć: da razun Anaharsa ni poznal nobenega velikega moža, ki bi ne bil Skit! Po pravici se je tedaj smelo predumiti, da so tudi te ljudstva, — ktere se je nevernemu Gerku in sebićnemu Rimljanu iz gole odklonosti, ker ni razumel njih jezika, barbare klicati poljubilo, — kamenite spomenike zapustile. Vendar so učeni ćez to naprej kobacali in se do dnešnega dne trudili vse njim nerazumljive nadpise po gerćko ali latinsko raztolmaćiti; in će so tu voznili ali vtećali, se k hebrejskemu obrnuli, kar pa je ravno tak malo pomagalo, ker je kluč do tih napisov le v slavjanskem jeziku in sicer le v rokah tistega, ki zna vse naglavne narećja namreć: rusko, polsko, ćesko, ilirsko, litavsko. Koliko so tedaj angliški, francoški, laški in nemški učeni pri tem opraviti mogli, si naj sami povejo. —

Nek tuhtać, će ravno dalekosloveće ime, je tukaj na ćelarne vajnike zajšel, in zaduĵić, ko ni mogel pametne misli pod nadpisom zvrivati, je rekel, da so ponarejeni. Bog me! s takšo obsojo se naj loćej reši ostudnega pogleda nerazumljenih reći! Po takem bi se dale tudi vse prikazni v naravi, kterih ne razumimo, zavreći, rekoć: da so ponarejene ali pokvarjene! — — —

Preden vemdar to ćisto slavjansko nadgrobnico zglasimo, bo treba nekterih reći omeniti:

Esmun, Sidikov sin je ime starega boga, ktereга so Egipćani in Fenićani ćastili; tudi v Tebi (Theben) so ćastili Ismenskeга Apola. Ti Esmun je bil osmo in naj višje bitje nad sedmimi Kabirami, Bog nebes in zemlje. Ker Enej tega boga, ktereга Laško ni ćastilo, tu na pomoć klicē, se slobodno misli, da ga je z drugimi vred v Trojanskem poţaru odtel in s seboj v Latium prinesel.

Vima in Dima, ki sta na nagrobnici Esmunu podloţna, tudi ni sta Laška boga bila. Vima je primik indiškeга Źiva, in Dima je med bogove postavljeni sin stareга Trojanskeга viteza Dardana.

Rosii so predniki današnjih Rusov.

*) V svoji knigi: Dolnolaške narećja str. 335.

**) Glej njega: Pismeni spomeniki Slavjanov pred Kristovim rojstvom I. zvezek. Iz polskega ponemćen. (Guesen bei J. B. Lange 1850.)

Hekatezin, je Hekatino kraljestvo, dežela mertvih, čijih bogica je bila.

Lado je bil pri starih Slavjanih bog boja; njegovo ime se tudi najde v predkristjanskih slavjanskih narodnih pesmah.

Aeneas ali Enej je gerčki toliko ko: Slavjan, kakor so ga Gerki po svojem imenovali. Carolus Stephanus pravi čez to ime: »Aeneas ab *ajneo*, quod est laudo, aut *ajnos* laudans.« (Enej od ej-neo t. j. hvalim, slavin, ali ejnos hvaleč, slaveč ali slaven) kakor se slav in slava rada našim imenom pridava. P. Bohuslav, Miroslav, Radislav, Stanislav itd. Jdnakega pomena je: Skit ali Scit, od polskega *ščycic*, českega *ctiti*, in ruskega *čtit* = t. j. hvaliti, slaviti ali častiti.

Lepiejen t. j. naj boljši, je zgubljen tretja stopnja še sedajne polskočeske druge stopnje lepši t. j. boljši. Iliri še imajo: lepji, starji.

Horosi, t. j. imeniten, preblag, prekrasen.

Da se pak ta blizo 3000 let stara nagrobnica, še pisana v občenem jeziku, iz katerega so se sedajne slavjanske narečja razvile, lakše razumi, se tu prida k pervopisu več prestav.

1. Pervopis

Reski ves Bog, viž Vima i Dima, Ezmenju Rasiěj,

Imžc o pčce (moj) dom i decčs, lepččen Ezmen!

Ekatelim dalečim; do doluziem poježeju;

Toci včro-včro es! kakočm Eněj car-rodč.

Sidčz s Ladoim v Elišom, Leiti pojmačz, zabivlajez;

Oj! dorogi, horosi! —

2. Česki.

Rajsky včs Bože, vyš Vima i Dima, Jezmenč rosyč,

Mčjčz v pčce moj dom i dčci, nejlepši Jezmenč!

Hekaty kraje daleč; do dolč ziem viježaju;

Takto, včru včru jest, jakož ja Enej car z rodu. —

Sedouči z Ladočm v Elizeju, Lety cerpaš, zabudeš;

O! ti drahuj, vyborny!

3. Slovenski.

Rajski ves Bog, višji od Vima i Dima, Esmen Rosije!

Imej v skerbi *) moj dom i deco, najlepši Esmen,

Hekatezin je dalečen; do dolne zemlje pojezdim;

Tako pri moji včri je, kakor sim Enej car rodjen.

Sediš z Lodom v Raju, Letu zajémaš, pozabiš.

Oj! dragi, preblagi! —

*) Imej v skerbi ali pečl se.

4. Latinski

Deus caeleste, prae Vima Dinaque, Esmen Rhossorum,
 Liberos meos protege domunque, optime Esmen!
 Regnum Hecates distat; nunc in Orcum descendo;
 Sic est, veriter vere! tamquam sum Aeneas rex natu.
 Sedens Elysio cum Ladone, Lethen hauris, oblivisceris
 O! amate, superbe!

5. Němški.

Himmlischer Gott, über Wima und Dima, rhossenischer Esmen,
 Nimm in Obhut mein Haus und Kinder, allbesten Esmen!
 Fern ist Hekate's Reich; zur Unterwelt fahr'ich hinunter;
 So ist's! so wahr als ich bin Aeneas vom Königsgeblüte.
 Du sitztest beim Lado im Himmel und schöpfest aus der Lethe
 Vergessung.
 O! du Theurer, Vortrefflicher!

Očitno je, da zadnji verstici niste v nobeni zavezi s prednjimi, temoč ste le mil zdhlejš po umerlem Enej.

Ravno kakor znotrina tak priča tudi zvunina temu nadpisu Trojan-sko starost. Po šegi one dobe, ktera se poznej več ne najde, so postavljene ko ločnik tri pike (...) namesto jedne (.), in napis se vije kakor kača, da je treba kamen od vseh krajev obhoditi, če hoče nagrobnico brati.

Ti nadpis tedaj svedoči, da je Enej bil Slavjan in toraj tudi njegovi rojaki Trojanzi. Že iz strašnega boja z Gerki se verjetno dozdeva, da ž njimi niso bili istega plemena. Ž.

Kratek navod u številoslovje.

(Dalje.)

Ne učimo nikolj otrok za izpit — eksamen — temoč za življenje, in za prav tako imenovano skušbo. U skušbi pokaže človek, kaj je, koliko velja; v izpitu se izprazni svoje nabrane butare, in jo, ko ga teži, od sebe verže, da le svoj zaželjen klas zadobi.

Ko smo med 11 in 20 potrebne vadbe u štetju odpravili, in v njih otroke dobro izurili, gremo u štetju naprej po naznačenem načinu do 30, in bomo tako od desetke naprej stopali — za vsako desetko novo lestvico napravili, in tako po malem do stotine dolezli. Ponavljanje stopinj perve ograde t. j. urenje neutrudno, vsaktero rajtbo u pervej desetki — med 1 in 10 — ne le uganiti, temveč razumno rešiti in razložiti, in zaznamovane vadbe u štetju do 100 — naj bo za pervo šolsko leto dosti. Učitelj, ki želi in zamore več storiti, naj proti koncu letine še številke pisati uči, ne da bi jih že skoraj u številoslovju rabil, temveč da jih otroci poznajo, in u knjigah po njih stran lahko najdejo.

Nauk u pisanju številčk pa bo takole naj bolje od rok šel. U lěpopisju so se navadili napravljati: 0, 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9. Učitelj bo tedaj, kadar čas k temu uku pride, opomnil, kaj je ničla, in da druge znamenja stavimo mesto znanih čert I, II, III i. t. d. Opomnil bo potle, da tote številke nam morejo pomeniti enote, pa tudi desetke. Sadaj otrokom reče, da naj vsakej številki na desni pristavijo ničlo (o). Otroci bodo spodaj pod perve številke: 1, 2, 3, 4 i. t. d. naredili: 10, 30, 40, i. t. d. do 90. Sadaj se njim pově, koliko sadaj vsaka številka velja. Ničla-nič učence dostikrat moti, zlasti če jej pravimo nulla; zakaj oni mēnijo, da je kaj veljavnega. Zatorej ne hiti s tim ukom, tudi tu, kakor povsod, čas času daj. Potem, kadar desetke pisati znajo, naj pristavijo k vsakej številki 1, in bodo dobili: 11, 21, 31 . . . 91. Po tej stezdi se napreduje, in zadnič bodo pisali: 19, 29, 39 . . . 99. Da bo učitelj, kadar je do tje prišel, učence tudi po verstī, in bezverstno vse številke med 1 in 100 pisati uril, se samo od sebe razumi. Ako še časa ostane, more po enakem načinu tudi stotine pisati učiti, — vender naj nikoli ne pozabi, da se ne smē na više stopnje spustiti, dokler ni dobro prepričan, da so, kar je učil, več ali manj vsi otroci zapopadli in dobro zastopijo. Pisanje številčk se učencem dopade, in jih veseli; — ne smēmo pozabiti, da to učenje u številoslovju ni velike važnosti, temoč le malenkost, ktera se lahko na poti pobere in s seboj uzame, ter u pravem času upotrebi. —

Toliko, in ne več, želim, da bi se iz številoslovja u prvem letu učilo. Mikalo bo nekterega — zlasti kakor sem rekel bil, koj u drugo desetko preskočiti; jaz pa mu tega ne morem svetovati, ako mu ga ravno ne branim. Druge stopnje številoslovja u viših desetakah naj se drugemu šolskemu letu, višjemu razredu prihranijo. Kako se morajo učenci po tih voditi, hočemo se drugokrat zmēniti.

Še enkrat pa prosim vse svoje drage sodelavce v gospodovem nogradu, da naj slasti o prvem nauku ne zgubjo spred oči pregovorov „Festina lente“! „Chi va piano, va sano“ i. t. d. Šesta in sedma stopnja v prvi ogradi se bo vam težayna, ostudna zdela, in napredovanje v doštevī, odštevī, in v poštevī bi zares ložeje bilo —; tudi pri skušbi nevedne več segetalo; — pa pomislimo, da ne učimo za skušbo; in da bomo drugo leto toliko več opravili, in pred očmi svojih poslušavcev s svojimi učenci blesketati mogli, kolikor manj smo jih prvo presilili. — Drevo, ki prehitro raste, tudi pred časom pogine, tako je povsod. Vsaka stvar mora imeti svoje predēleno vreme, svoj čas, da se razvije, uterdi, in zaželjen sad ali prid donesti more. Navadno se štetje že prvo pol leta do sto žene, pa tako brezdušno, in brezglavno, da človeka, ki v otrokih kaj več, kakor popege ali škorce vidi, groza obide. Težko tako podučevanje zares ni — h čemu bi pa drugemu biti moglo, kakor da se čas potrafi, in otrok besede bez zapopadka izrekati navadi, bi nemogel povedati. Ko bi vedeli, kako mene in menim vsakega ukoslovca pri takem bezumnem blebetanju tšesa bolijo, bi se mu gotovo odpovedali, in radi se pota prijeli, ki k razumnemu številoslovju pelja.

(Dalje sledi.)

Med i pelin.

* Prav radi in hitro popravimo, kar smo bili u zadnje »Bčeli« žalostnega od Rožeka napisali. Ni rës, kar smo bili za gotovo slišali, da se u Rožeskej cerkvi vsako tretjo nedelo po nêmsko pridiga. Dobili smo iz Rožeka od visoko častite roke slovensko pismo, u kterem med drugim tole stoji: »Po starej šegi se u Rožece vsako nedelo in praznik: evangelj tudi nêmsko bere; zakaj bi tako silen greh imel biti, in Slovenomanijarjam se tako strašno moglo po možganih vozlati, kadar se dva - ali trikrat u letu tudi Nemcam pridiguje, kteri tudi radi poslušajo — timveč, ki skoz to Slovenci nič ne zgubijo; oni dobijo še li temu, kadar je ena pridiga nêmska, eno, ali če hočeš popoldnišno šteti, dve slovenske.«

* U Kernskem gradu (Karnburg), kjer je fara skoraj na pol slovenska, so nekteri pošteni moži iz tamojšnih Slovencev u létu 1848 prišli gosp. fajmoštra prosit, da bi u nedelah in praznikih saj sv. evangelj tudi po slovensko brali. Fajmošter jih radi bogajo in tri nedele sv. evangelj nêmsko i slovensko bero. Tretjo nedelo po božjej službi pa že pride med fajmoštra nekaj Nêmcev, se čez to pritoži, ter pristavi, da se ne smejo več podstopiti, sv. evangelj tudi po slovensko predbrati: »Mi ne namo, so rekli, našo nêmsko faro posloveniti.« Slovenci Kernske fare, in še več drugih far morajo se ob nedelah in praznikih po svêtu pobijati in trupiti, alj hočejo kako slovensko besêdico u kakej ptujej cerkvi ujeti.

Kako lêpo in veselo slavjansko še clo u tvrdo nêmskih krajih naprêduje, se vidi iz sledečega:

* Na Dunaju se bodo tekočega polletja sledeči slovanski predmeti učili:

1. Slovanska starodavnost na severnem Nêmskem, petkrat na teden od 5 do 6 ure, učil bo dr. Kollar.

2. Primerovanje glasov in oblik slavenskih jezikov, dvakrat na teden od 7 do 8 ure zjutraj, učil bo dr. Miklosiç.

3. Staroslavensko življenje Cirila in Metoda, trikrat na teden od 7 do ure zjutraj; učil bo dr. Miklosiç.

4. Slovnica českega jezika, trikrat na teden od 5 do 6 ure; učil bo profesor Šembera.

5. Česki slog in dogodivščina českega slovstva, trikrat na teden od 4 do 5 ure; učil bo prof. Šembera.

6. Poljski jezik, petkrat na teden od 3 do 4 ure; učil bo M. Kavecki.

* Na Gradskem vseučelišu se uči sedaj v slovenskem jeziku 1) avstrijsansko deržavljansko pravo, 7 ur v tednu; učenik je g. dr. Jožef Krajnc; — 2) red kazenske pravde, štirikrat na teden; učenik je g. prof. dr. Janez Kopač; — 3) avstrijsanske kaznovavne postavbe v hudodelstvih štirikrat na teden; učenik je g. dr. Jožef Skedel.

* Marljivost českih občin za šole zasluži očitno spoznanje in je gotova priča, da se ljudstvo zaveda. U Kutni gori je občina pripravljena na lastne storške novo glavno šolo napraviti in si prizadeva spodnjo realno šolo napraviti. V Taboru se bo nova šola zidala, priprave se v ta namen že delajo. Občina je učiteljem obljubila na leto po 400 gold.

vodju pa 500 gold. razun stanovanja v šolskem poslopu in za potrebne priprave na leto 500 gold. V Folicki je pripravljenih 10,000 gold., da bi se spodnja realna šola in spodnji gimnazij napravil.

* Cela Rusija je imela u letu 1846 63 milionov duš. Po rodu je pravih Rusov 33,000,000; Rusinov 11,200,000, belih Rusov 3,600,000, Litavcov in Poljcov 7,000,000; Finov in Letov 3,300,000; Tatarov z prištetimi Mohamedani 2,400,000; Nemcov 600,000; Grusov in Armencev 2,000,000; judov 1,500,000, katerih je 600,000 uralskega roda, ki stanojo raztrešeni v vshodni Sibirii, ruski Ameriki in v Kirgiški stepi.

* Slišimo, da tudi na Koroškem modri župani gledajo, šole zboljšati, in tam, kjer jih še ni, napraviti. Gospod župan Terdne vesi (Hörden-dorf) pod Celovcem u št. Jakopskej fari se na vso moč trudi in prizadeva, novo šolo na noge spraviti. Otrok je veliko i farmani so pripravljeni, najbolj ko je mogoče, k tej imenitnej reči pripomagali. — Srenjski odbor Čelovca je te dni 10.000 rajn. sr. dovoljil, i nekomu gospodu za vert ponudil, na katerem bi imelo novo Čelovsko učilišče stati. —

* Visoko ministerstvo uka je nekatere začasne učenike na Dunaj povabilo, da bi se tamej u seminišcu na skušnje za učitelje latinskih šol pripravljali, ter je vsakemu štipendium 200 gold. sr. ponudilo. Gosp. Anton Janežič se je zavolj tega te dni na Dunaj podal, in bode nekaj mesev tam ostal. Presvitli gosp: naš knezoškof so milostljivo dovolili, da mesto Janežiča dva: bogoslovca, gosp. Ferčnik i gosp: Zumper, u tukajšnih latinskih šolah slov: jezik učita. Tudi zastran uredništva „slovenske Bčele“ je vse poravnano. *) — To spet veselo priča, da se vis: ministerstvo resnično prizadeva, skoraj slovenske profesorje dobiti.

* Nedavno so iz nekega potoka blizo vesi Liskove u rusinskoj Galiciji kamenitno, 6 laktov dolgo soho (štatuo) staroslavjanskega malika „Svätovida“ potegnuli. Ta soha ima 4 na 4 strane svéta obrnjene obraze, i na vsi: 4 straneh je s mnogimi urezninami okrašena. Grof Potocki, kteremu tamej zemlja sliši, je ovi imenitni in čudni spomnik Krakovskemu vseučilišču daroval.

* Ali bojo mar zanaprej srenjske županstva učenike izvoljevale in poterdovale? Celovske novine prineso oglas, u kterem predstojništvo Straje vesi (Hohenthurn) oznani, da je mesto učenika u Gorjah na Zili prazno. U tem oglasu očitno stoji, da učeniku ni tréba slovensko znati! U Gorjah u cerkvi celo léto ne slišiš němške besédice: Gorjani so taj terdo slovenska fara. Srenjski župan tamej je gosp. Milonik, po domače Zdižen, rojen Slovenec! Pridi sv. duh! in razsvéti tiste němške in němškutarske demokrate od léta 1848! Borni slovenski otročiči!

* Na Bistrici pri Svečah so od tega časa, kar se je začelo u šoli zraven němščine tudi slovenski učiti, otroci veliko veselje do šole do-bili, se učijo pisati in brati, po slovensko in němško, tudi lépo peti tako, da že u cerkvi pri sv. meši pojejo. Otroci in starši so gmetni in veseli, in ne vejo, to novo napravo dosti pohvaliti. —

*) Liste na uredništvo „slov. Bčele“ prejema gosp. Andr. Einšpieler, městni kaplan u Čelovcu